

ARTISTS' BOOKS

KONST I BOKFORM

AV LEIF ERIKSSON

När Föreningen Svenska Tecknare bad mig göra ett urval av svenska artists' books - "konst i bokform" blev jag glad eftersom deras utställning på Röhsska museet i Göteborg sammanföll med mitt eget 20-årsjubileum som förläggare och samlare av artists' books. Möjligheten att få visa upp några av de allra bästa och tidigaste exemplen på svenska konstnärsböcker utgivna under femtio år 1947 -1998 och samtidigt visa att svenska konstnärsböcker är samtida med den internationella utgivningen, kändes både spännande och utmanande.

Det internationella begreppet artists' books här översatt till "konst i bokform" - ("Konst i bokform" är en idiomatisk översättning av de internationella begreppen artist's book och artists' books. Jag använder även konstnärsbok/ konstnärsböcker. Det äldre begreppet bokkonst har inget att göra med ovanstående.) - har sitt ursprung i den konceptuella konsten och fluxusrörelsen i USA och Europa på 60-talet. Därmed inte sagt att det saknas exempel på "konst i bokform" i Sverige. Nej, det är snarare så att konstformen utvecklades minst lika tidigt hos oss även om vissa utgångspunkter skiljer sig åt.

Det allra tidigaste svenska exemplet som jag känner till är C O Hulténs "Drömmar ur bladens händer", en samling frottage utgivna i bokform på det egna förlaget Image i Malmö 1947. Han har berättat för mig att han gav ut boken som ett alternativ till en utställning på Rådhuset i Malmö. (Se begreppet "the alternative space" nedan.)

Men det finns även andra tidiga svenska exempel, som både föregriper och är samtida med den internationella utgivningen. På utställningen finns t.ex. Lars Rolfs "Bok utan ord", Rune Janssons "Anteckningar", Bo Grandiens "Drömmen om Asien", Hans Nordenströms "En gräns har två sidor" och Gunnar Friebergs "Den gröna kulan", alla utgivna på 50-talet. Men också Boulevardkartongen Tvångsblandaren 1955, som blev förebild till George Maciunas många fluxus-boxar. Dessutom finns det flera verk från 60-talet av Carl Fredrik Reuterswärd, Erik Dietman, Åke Hodell, Leif Eriksson, Bengt Rooke, Nils Olof Bonnier och Björnligan för att nu nämna några.

Under samma period etablerades och utvecklades den konkreta och visuella poesin med bl.a. Öyvind Fahlström, Jarl Hammarberg, Åke Hodell, Mats G. Bengtsson, Bengt Emil Johnson. Flera av deras böcker tangerar begreppet artists' books och några finns med på den här utställningen som goda exempel på "konst i bokform". Även om jag först och främst betraktar deras böcker ur ett litteraturhistoriskt perspektiv.

Under den period som Pontus Hultén var chef för Moderna Museet i Stockholm 1959 - 1973 gav museet ut flera kataloger som fick karaktären av "konst i bokform". Även några av de mera framträdande gallerierna i Stockholm under den här tiden t.ex. Samlaren, Burén och William Aronowitsch gav ut trycksaker och kataloger som är "konst i bokform". (Av utrymmeskäl kan inte några exempel av dessa visas på den aktuella utställningen.)

HUR SER MAN ATT DET ÄR ARTISTS´BOOKS?

Artists´ books och vanliga böcker kan vara svåra att skilja åt. Speciellt om man inte vet vilka skillnaderna är. Vid en noggrann jämförelse framträder dock viktiga, främst idemässiga skillnader. Vanliga böcker innehåller texter - prosa, poesi, redovisningar t.o.m. enbart bilder ibland en blandning av dessa element och skrivs av författare och poeter.

En artist´s book - ”konst i bokform” är däremot skapad av en konstnär. Och en konstnärsbok kan se ut hur som helst. Den är ett alternativt utrymme, ett inmutat område och en möjlighet som bara begränsas av konstnärens förmåga att gestalta. Den dokumenterar inte konstnärens verk utan är ett verk av konstnären. Det är ingen monografi eller biografi över konstnären och hans verk utan ett unikt verk av konstnären.

Konstnärer som arbetar med ”konst i bokform” utnyttjar visserligen bokens ursprungliga och formella egenskaper, men detta får inte förväxlas med det äldre begreppet bokkonst som handlar om böckers utseende, bokband och typografiska utformning. Det är en helt annan konstform. Inte heller s k livres de luxe i begränsade upplagor, i regel praktböcker med signerade etsningar och litografier, av t ex Picasso, Chagall och Matisse som illustrerar berömda romaner eller dikter, hör till begreppet artists´ books.

Ett kännetecken på ”konst i bokform” är att konstnärerna ibland manipulerar bokens grundidé och egenskaper genom att t ex krympa - begränsa boken, som Erik Dietman har gjort med sin ”plåsterbok” från 1963 där han utestänger betraktaren från innehållet eller tänja ut - expandera boken som Lars Vilks gjort med sin ”Dagbok” 1980, som är så sprängfylld med information att den inte längre går att läsa eller stänga. Men oftast är ”konst i bokform” enkla och anspråkslösa konstverk, ibland t o m så tråkigt utformade att man knappt lägger märke till dem.

VEM GJORDE DEN FÖRSTA KONSTNÄRSBOKEN?

Det finns naturligtvis många äldre böcker från medeltid till William Blake, som liknar ”konst i bokform”, innan begreppet och konstformen började användas. I modern tid är det Dieter Rot och Ed Ruscha, som med sitt lilla häfte ”Twentysix gasoline stations”, har fått den officiella äran av att ha skapat den nya konstformen 1963.

En annan viktig förgrundsgestalt är Seth Siegelaub i New York. Under några år 1968 - 1971 gav han ut ett tjugotal titlar, några som allra bäst representerar artists´ books, åtminstone vad gäller ”the alternative space”, ett begrepp som anger att artists´ books också är en alternativ utställningsform för konst. Siegelaub var den första förläggaren av artists´ books och publicerade verk med några av de främsta konceptkonstnärerna i USA bl.a. Douglas Huebler, Joseph Kosuth och Lawrence Weiner. Det är intressant att notera deras titlar är samtida med några av de som gavs ut i Sverige.

Ett av skälen till att konstformen utvecklades i USA beror på att konceptkonstnärerna upptäckte att bokens var ett lämpligt medium för deras syften och konstverk. Bokens lättillgänglighet och intima egenskaper eliminerade nämligen behovet av ett galleri. Med ”konst i bokform” kunde konstnärerna sprida sin konst utan tanke på lokal och exklusivitet. Det var tilltalande egenskaper för konstnärer som skapade konceptuell konst och immateriella verk och som också tog avstånd

från den kommersiella konstvärldens objektfixerade artefakter.

Samma skäl låg bakom de svenska pionjäreernas utgivning i slutet på 60-talet i Göteborg. Då Nils Olof Bonnier och medlemmarna i Björnligan gav ut artists' books och liknande trycksaker, som direkt anknyter till den konceptuella konsten vars spännande utveckling i Sverige förmodligen hejdades av den kulturpolitiska turbulens som rådde 1968.

HUR ARTISTS' BOOKS INTRODUCERADES.

Den första internationella utställningen med böcker som konstverk, "Book as artwork, 1960/72", arrangerades av Germano Celant på Nigel Greenwoods galleri i London 1972. Den gången kallades de inte ens för artists' books. Det begreppet präglades först året därpå i samband med utställningen på Moore College of Art i Philadelphia 1973. Utställningen i London omfattade 252 verk av bl a Dick Higgins, Dieter Rot, Ed. Ruscha, Ray Johnson, Joseph Kosuth, Lawrence Weiner.

På den första större och hitintills enda internationella utställningen i Sverige, "Artists' Books/Booked Art" som jag arrangerade i Malmö 1983 medverkade drygt 120 utländska och svenska konstnärer som visade 240 titlar.

Det är snart tjugo år sedan Sune Nordgren presenterade den första översikten av artists' books i sin tidskrift Kalejdoskop. Sedan dess har det visats en rad utställningar men fortfarande är konstformen ganska okänd i Sverige, även om den yngre generationen av konstnärer ibland gör "konst i bokform" i stället för utställningskataloger. Men det är fortfarande långt kvar innan artists' books blir ett lika självklart konsthistoriskt begrepp som måleri, grafik, skulptur, foto, installation om det någonsin blir det.

VEM GER UT KONST I BOKFORM?

I första hand är det konstnärerna själva i eget namn eller de startar ett eget förlag. Med några få undantag har merparten av de angivna förlagen bara givit ut enstaka titlar av artists' books.

C O Hulténs utgivning på Image förlag som började redan i slutet på 40-talet, är naturligtvis speciell. Förlagets utgivning är föregångare till det som idag kallas för "small press editions" och artists' books. Åke Hodell startade sitt förlag Kerberos i början av 60-talet där han gav ut sina experimentella böcker och andra editioner som inget annat förlag ville ge ut t ex "Igevär", "Singer Victoria...", Fahlströms "Minneslista...", "Svisch-antologin. Förlaget Errata startade i mitten på 60-talet och drivs fortfarande av grundaren Jan Hannerz.

Bo Cavefors Bokförlag har inom ramen för sin totala utgivning publicerat några av de bästa och tidigaste exemplen på "konst i bokform" bl.a. Berndt Petterssons "i påsen" redan 1965, Sture Johannessons S. K. O. på 70-talet.

Utgivningen på Henki Tiesens förlag är helt unik. Samtliga utgåvor präglas av hans generösa hållning att ge konstnärerna fullständig frihet till ett alternativt utrymme för deras konst. Bl.a. Petter Zennströms "Bilder" 1977 och Tommy Östmars "Glåpord", 1981. Sune Nordgren har med sitt förlag Kalejdoskop och omfattande utgivning av konstböcker 1977 - 1998 skapat en helt ny nisch för konstboksutgivning som tidigare saknats i vårt land. Han har också givit ut några av de mera intressanta konstnärsböckerna. Att inte fler titlar finns med på utställningen beror på att de flesta har utländska konstnärer som upphovsmän t ex Richard Longs "South America" och Susan Weils "Birdsong".

Varens förlag med Carsten Regild och Rolf Börj Lind på 70-talet är ett annat specialförlag för "konst i bokform". Huvudsakligen gav man ut sina egna titlar och tidskriften "Vargen". Sedan 70-talets slut har Peter Andersson givit ut en rad trycksaker som är utmärkta exempel på att artists' books inte bara är böcker utan också kan vara ett enkelt kort, en folder, broschyr eller bara ett A-4 ark med text. Till hans mera avancerade publikationer hör tidskriften Embryo och hans senaste "aerial kit", Kalejdoskop, Åhus 1990.

Sommaren 1978 startade Wedgepress & Cheese som ett specialförlag för artists' books med både svenska och utländska konstnärer. Fram till nu har förlaget givit ut ett 70-tal titlar. Firework Edition startades av Leif Elggren på 70-talets slut. Han är en av de svenska konstnärer, som tillsammans med mig själv och Lars Olof Loeld, mest konsekvent har utnyttjat boken som konstnärligt uttrycksmedel. Själv har jag givit ut 120 titlar sedan 1965.

Under 80-talet startade Carina Hedén Hong Kong Press sin utgivning, ursprungligen från Göteborg, men numera kallar man sig för ett nordiskt förlag för konstnärsböcker. Propexus' egna utgåvor började publiceras 1990. Deras tidigare utgivning skedde i samarbete med andra förlag. Förlaget ger ut mycket exklusiva konstnärsböcker med både svenska och internationella konstnärer.

Eric Orrs "Zero Mass", 1990 är förmodligen den mest avancerade och komplicerade bokverk som någon har publicerat med tanke på tekniska utförandet och val av material. Förlagets utgåva "Stockholm" 1995 av Ola Billgren och Jan Svenungsson finns med på utställningen.

Av de stora och väletablerade förlagen Bonniers och Norstedts finns några tidiga exempel med på utställningen bl a av Gunnar Friebergs "Den gröna kulan", 1957 och Harry M. Hällgrens "Kalejdoskop" 1968. Bonniers har f.ö. också givit ut merparten av Carl Fredrik Reuterswårds omfattande utgivning av "konst i bokform" under åren 1955 - 1965.

FÖRLAG OCH KONSTNÄRER SOM GIVIT UT ARTISTS' BOOKS:

Alfabeta, Stockholm.

Amber Förlag, Borås.

Förlag Ambivalent, Göteborg.

Anders Tornberg Gallery, Lund.

Ariel, Stockholm.

Bakhåll, Örjan Glas, Lund.

Björnligan, Anders Bergh, Nils Olof Bonnier, Lars Hansson, Dag E Nyberg, Graham Stacy,

Bo Söderström, Göteborg.

Nils Olof Bonnier, Göteborg.

Bonniers Bokförlag, Stockholm.

Bo Cavefors Bokförlag, Lund.

Carlssons, Stockholm.

Edition Sellem, Jean Sellem, Lund.

Embryo, Peter Andersson, Stockholm.

Errata, Jan Hannerz, Stockholm.

Firework Editions, Leif Elggren, Stockholm.
Fylkingen, Stockholm.

Galerie Leger, Malmö.
Galleri TRE, Stockholm.
Gustaviansk Apa Malmö, Gert Pettersson, Malmö.

Henki Tiesens Förlag, Stockholm.
Hong Kong Press, Göteborg.

Image förlag, C O Hultén, Malmö.

Kalejdoskop, Sune Nordgren, Åhus.
Kerberos, Åke Hodell, Stockholm.
Konsthallen i Hishult, Hishult.
Konstmuseet, Malmö.

Lunds konsthall, Lund.

Malmö konsthall, Malmö.
Moderna Museet, Stockholm.

Norstedts, Stockholm.

Ordfront, Stockholm.

Propexus, Lund.
Puss, Stockholm.

Rabén & Sjögren, Stockholm.

Stigbergets Stamp och Press, Richard Årlin, Stockholm.
Sub Bau, Stefan Carlsson. Göteborg.

Vargens förlag, Carsten Regild, Stockholm.
VAVD, Peter Andersson, Stockholm.
Wedgepress & Cheese, Leif Eriksson, Malmö.

Öppna Ögon, Stockholm.

VAR FÅR MAN TAG PÅ ARTISTS' BOOKS

Ett fåtal titlar distribueras via bokhandeln. Huvudsakligen säljs artists' books direkt eller via postorder från respektive förlag och konstnär eller galleri. Bokshopar på vissa konstmuseer och konsthallar har på senare år tagit in artists' books som säljs i samband med konstnärernas utställningar.

Väldigt få bibliotek, inte ens de allra största i landet, har några betydande bestånd av artists' books. Säkrast får man tag på dessa böcker på de sju sk pliktbiblioteken. Men även här finns stora luckor. Ett av de mera välsorterade biblioteken förutom mitt eget arkiv är Konstbiblioteket i Stockholm.

Ett problem är att biblioteken inte vet hur de skall hantera den här sortens böcker. Det saknas nämligen en adekvat bibliotekssignatur så att dessa alternativa böcker kan katalogiseras korrekt. Det senaste beträffande bibliotekssignaturen är att en grupp på Kungl.biblioteket sedan i våras försöker skapa en gemensam signatur för konstnärsböcker. Vilka kriterier som skall gälla spelar knappast någon roll. Det viktiga är att signaturen fungerar och även kan tillämpas internationellt.

ETT URVAL SVENSKA ARTISTS' BOOKS 1947-1998

Där inget annat anges ingår verken i The Swedish Archive of Artists Books samlingar.

1. C-O Hultén, Drömmar ur bladens händer, Image förlag, Malmö 1947.
2. Skånsk Avantgardekonst, Image förlag, Malmö 1949.
3. Lars Rolf, Bok utan ord, Stockholm 1952. Tillhör Lars Forssell.
4. Boulevardkartongen Tvångsblandaren, Stockholm 1955.
5. Rune Jansson, Anteckningar, Lilla Paviljongens Förlag, Stockholm 1955.
6. Bo Grandien, Drömmen om Asien, Wahlström & Widstrand, Stockholm 1955.
7. Hans Nordenström, En gräns har två sidor, egen utgivning, Stockholm 1956.
8. Gunnar Frieberg, Den gröna kulan, Bonniers, Stockholm 1957.
9. Elisabet Hermodsson, Gunnar Björling Dikter, Allhem, Malmö 1959.
10. Carl Fredrik Reuterswärd, På samma gång, Bonniers, Stockholm 1961.
11. Nancy Pedersen, Tecknade dikter, Amber Förlag, Borås, Borås 1962.
12. Erik Dietman, Quelques M. et cm. de Sparadrap, a short story by, 1963.
13. Åke Hodell, igevär, Kerberos, Stockholm 1963.
14. Carl Fredrik Reuterswärd, VIP, Bonniers, Stockholm 1963.
15. Svisch-antologin, Kerberos, Stockholm 1964
16. Öyvind Fahlström, Minneslista ("Till"Dr Schweitzers sista uppdrag"), Kerberos, Stockholm 1964
17. Ture Sjölander, Ni är fotograferad, Nordisk Rotorgravyr, Stockholm 1964. Universitetsbiblioteket, Lund.
18. Berndt Pettersson, i påsen, bo cavefors, Uddevalla 1965.
19. Leif Eriksson, En smekning, Göteborg 1965.
20. Åke Hodell, Bruksanvisning för symaskinen Singer Victoria, roman, Kerberos, Stockholm 1965.
21. Bengt Emil Johnson, Elis Eriksson, Bonniers, Stockholm 1965.
22. Mats G. Bengtsson, Det är bara en kvar, Bonniers, Stockholm 1965.
23. Elis Eriksson, Pavan 1-5, Kerberos, Stockholm 1965-1970.
24. Bengt Rooke, Maru, Köpenhamn 1966.
25. Åke Hodell, CA 36715 (J), Rabén & Sjögren, Stockholm 1966.
26. Carl Fredrik Reuterswärd, Prix Nobel, Bonniers, Stockholm 1966.
27. Bengt af Klintberg, Stockholmsspelet, Norstedts, Stockholm 1966.
28. Elisabet Hermodsson, Dikt - Ting, Zindermans förlag, Göteborg 1966.
29. Åke Hodell, Verner von Heidenstam Nya Dikter, Kerberos, Stockholm 1967.
30. Nils Olof Bonnier, Variabel kvadrat, Göteborg, 1967. Konstbiblioteket, Stockholm.
31. Lars Hillersberg, Tidning, Errata, Stockholm 1967.
32. Rune Jansson, Streck Sträck, Bonniers, Stockholm 1967.
33. Bild: Nils Olof Bonnier, Ljud: Bo Anders Persson, Text: Leif Nylén, Moderna Museet, Stockholm, 1968.
34. Nils Olof Bonnier, Struktur, Göteborg 1968.
35. Björnligan, Anders Bergh, Nils Olof Bonnier, Lars Hansson, Dag E Nyberg, Graham Stacy,

Bo

Söderström, Björnligans förlag, Göteborg 1968.

36. Björnligan, en utomhusutställning, Götaplatsen, Göteborg 1968.

37. Ulf Hultberg, Jordfisen, Gunnar Johansson-Thor, Lund 1968.

38. Marie-Louise de Geer Bergenstråhle, Playmate, Errata, Stockholm 1968.

39. Sten Eklund, Bilder, Galerie Aronowitsch, Stockholm 1968.

40. Harry M. Hällgren, Kaleidoskop, Norstedts, Stockholm 1968.

41. Öyvind Fahlström, Den helige Torsten Nilsson, Bonniers, Stockholm 1968.

42. Christer von Rosen, Skandinavien är beskyddat, Rosens förlag, Stockholm 1969.

43. Erik Dietmann, For Gentlemen, Printed in France 1970.

44. Carl Johan De Geer & Johan Hannerz, Pengar eller livet, Bonniers, Stockholm 1970.

45. Anders Berg & Jan Falkman, Cucumbers, Göteborg 1971.

46. Bäckström & Ljungberg, Lund 1972.

47. Kjartan Slettemark, Nixon Catalogue, Förenta Staternas Informationstjänst USIS, Stockholm 1972.

48. Gunvor Skole, 10 multiskulpturer, Stockholm 1972.

49. Mats B, Vet snut hut? Vett snutt hut!, Cavefors, Lund 1973.

50. Carsten Regild, Lay out, Vargens förlag, Hägersten 1973.

51. Rolf Börjlind, Förbjudet att luta sig ut genom huvudet! Läsebok för blottare, Vargens förlag, Hägersten 1973.

52. Mats B. Easter in Paris, 1973. Tillhör konstnären.

53. Carsten Regild, Reklam, Typografi & Design, Vargens förlag för Galleri S:t Petri, Lund, Hägersten 1974.

54. Lasse Söderberg & Uno Svensson, Undrens tid, Galleri C, Malmö 1974.

55. Claes Jurander, Nilsson en bildroman, Gidlunds, Uppsala 1974.

56. Bengt af Klintberg, The Forests Diver, Edition Sellem, Lund 1974.

57. Peter Dahl, Caribaniens historia, del 1, TCP förlag, Caribanus 03, Författares bokmaskin, Stockholm 1975.

58. Björn Moberg, Smack, en bilderbok, Henki Tiesens Förlag, Stockholm 1975.

59. Sture Johannesson, S. K. O., Bo Cavefors Bokförlag, Lund 1975.

60. Leif Eriksson, Message, lackförseglad butelj med tryckt tygbit, Bjärred 1976.

61. Leif Eriksson, Alphabets, burk med lösa blytyper, Bjärred 1976.

62. Mikael Hedlund, "I am singing, singing like a fool", Sollentuna 1976.

63. Sven Ljungberg, Katt och skata, Förlag Gösta Janson, Ljungby 1976.

64. Bengt Adlers, Present projects, Galerie Leger, Malmö 1976.

65. Claes Ejdemyr, Piraterna i Kinesiska sjön, Collages, Kalejdoskop, Lund 1977.

66. Petter Zennström, Bilder, Henki Tiesens Förlag, Stockholm 1977.

67. Ola Billgren, Peter Ortman, Det vita djuret, Cavefors Malmö 1977.

68. Bengt Adlers, Interviews of internews/Intervjuer om interna vyer, Kalejdoskop, Kristianstad 1978.

69. Leif Eriksson, The Waste Paper Act, Wedgepress & Cheese, Bjärred 1978.cm.

70. Leif Eriksson, New Moves Adada, Edition Sellem, Lund 1978.

71. Leif Eriksson, Copyrighted Trademarks, Wedgepress & Cheese, Bjärred 1978.

72. Leif Eriksson, Revised temptation, Wedgepress & Cheese, Bjärred 1978.

73. Gunnar Harding/Olle Kåks, Bilddikt, Malmö 1978.

74. Andrezej Ploski, Välkommen till konstnärshelvetet, Lund 1978.

75. Holger Bäckström/Anders Tornberg, Världens snyggaste ABC, Wedgepress & Cheese, Malmö 1979.

76. Leif Elggren, Framförande II, Stockholm september 1979.

77. Lars Olof Loeld, Vid Paris horisont, 1979.

78. Claes Tellvid, Sju års olycka, Kalejdoskop, Kristianstad 1979.

79. Gert Pettersson, Pantomimer, G.A.M. (Gustaviansk Apa Malmö), 1979.
80. L G (Lars Gösta) Lundberg, Statement (1973-1979), Stockholm 1979.
81. Carl Magnus, Cenotaph, Galerie Leger, Malmö 1979.
82. Lars-Olov Wiberg, En allegori om Hundtämjaren, Henki Tiesens Förlag Stockholm 1979.
83. Boomavoom, Lund 1979/80.
84. Ulf Ekberg, Kulturkomplexitet, Institutet för visuella frågor, Klippan 1980.
85. Roland Spolander, Romanen, Umeå 1980.
86. Lenke Rothman, Quality of Life, Kalejdoskop, Kristianstad 1980.
87. C-O Hultén, de sex elementen, Image, Malmö 1980.
88. Sweden today, Edition Sellem, Malmö 1980. Tillhör Gert Fors.
89. Torsten Ridell, Lines of Permutation, Wedgepress & Cheese, Malmö 1981.
90. Lars Olof Loeld, Om ting och yta som rymmande kär, Eskilstuna 1981.
91. Lars Ahlström, Hans Anders Molin, Luftrumsbeskrivning i 4 x 8 positioner, Trysunda juli 1980, Kalejdoskop, Kristianstad 1981.
92. Susanne Högberg, Konceptkonsten idéer metoder och mästare, Malmö 1981.
93. Christer Themptander, Våra vanligaste övermän, Arbetarkultur/Bildförlaget Öppna Ögon, Stockholm 1981.
94. Claes Tellvid, Have you seen Claes, Claes Tellvid, Reykjavik, juli 1981.
95. Tommy Östmar, Glåpord, Henki Tiesens Förlag, Stockholm 1981.
96. Leif Elggren, Cu, (Framförande XIX), Phauss, Stockholm/Göteborg 1982.
97. Lage Lindell, Sjukhussviten, Henki Tiesens Förlag och Kalejdoskop, 1982.
98. Lars Lindberg/Urban Lindberg, Filosofer råkar alltid illa ut, Malmö/Stockholm 1982.
99. Lars Olof Loeld, Ang. synliga världen, Paris 1983.
100. Leif Eriksson, From your breeder with love, Wedgepress & Cheese, Bjärred 1983.
101. Lars Olof Loeld, Andlighetens mönster, Alhambra 1984. Lån från konstnären.
102. Leif Eriksson, A monograph on Daniel Buren, Wedgepress & Cheese, Bjärred 1984.
103. Leif Eriksson, A monograph on G. A. Cavellini, Wedgepress & Cheese, Bjärred 1984.
104. Lasse Åberg, Två lösa boy och Rekordmagasinet, Atlantis, Belgien 1985.
105. Stina Ekman, ”gitter”, Moderna Museet, Uddevalla 1985.
106. Bengt Adlers, Eriks saga, The Living art Museum, Island 1985.
107. Stefan Carlsson, Den ursprungliga Cirkeln, Sub Bau, Göteborg 1985.
108. Oscar Cleve, Cleves motbilder, Henki Tiesens förlag, Mälsta 1986.
109. Leif Elggren, Three at work on 27 areas, Firework Edition, Stockholm 1986.
110. Leif Eriksson, Reseberättelse..., Wedgepress & Cheese, Bjärred 1986.
111. Lars Olof Loeld, Överensstämmelser, Message of reflection, Göteborg 1986.
112. Bengt Adlers, From my corners of my I, Hong Kong Press, Malmö 1987.
113. Lars Olof Loeld, Tre tydligheter, Göteborg 1988.
114. Bigert & Bergström, Stockholm 1989.
115. Owe Gustafson, Pekbok för farbröder, Carlssons, Stockholm 1991. Tillhör konstnären.
116. Leonard Forslund och Jörgen Gassilewski, Seans, nr 1 - 10, ett projekt, Västervik 1992.
117. Peter Johansson, Assint, P&P, Stockholm 1992.
118. Leif Eriksson, Lediga platser, Wedgepress & Cheese, Bjärred 1992.
119. Lars Olof Loeld, Beträktelse, utan ort, 1993.
120. Ola Åstrand, 100 teckningar av barn, Göteborg 1993.
121. Lars Olof Loeld, Beträktelse, Strängnäs 1994.
122. Lars Nilsson, Varför unga pojkar blir nazister/I kräftans tecken, en installation av Lars Nilsson, Hälsingborg 1994.
123. Christian Cavallin, Innehåll, Gustafsson i Hishult, Lund 1994.
124. Magnus Wallin, Mary... , Malmö 1995.
125. Anna Brag, ...c/o..., Berlin 1995.

126. Ola Billgren/Jan Svenungsson, Stockholm, Propexus, Lund 1995.
127. Leif Eriksson, Bortkastade teckningar, Wedgepress & Cheese, Östra Herrestad 1995.
128. Lars Olof Loeld, Visit, utan ort 1996.
129. Peter Johansson, Souvenirlagret, utan ort 1997.
130. Hans-Christer Ericson, HCE, Urval, Carlssons, Danmark 1997.
131. Leif Eriksson, En Vera, Wedgepress & Cheese, Malmö 1998.
132. Lars Olof Loeld, RHAB DOM AN C Y, utan ort utan år.
133. Åsa Maria Bengtsson, Resa, Malmö utan år.
134. Peter Andersson, World History selected by Peter Andersson, Kalejoskop, utan ort, utan år.
135. Hans Nordenström, Brul, en låda magi eller 118 olika roliga historier, Bok Konsum, Stockholm,
utan år .
136. Bill Olson, Roland Spolander, Tillstånd Grusgrop, Umeå utan år.
137. Richard Årlin, Libro de horas de Santo Domingo de silos, Kalejdoskop & Stigbergets Stamp
och
Press.
138. Björn Moberg, Glaukom, Henki Tiesens Förlag, Stockholm utan år.
139. Peter Dahl, O, Maecenas! (an) teckningar av Peter Dahl, Henki Tiesens Förlag, Stockholm
utan
år.

EN KOMMENTERANDE LITTERATURFÖRTECKNING I URVAL

Celant, Germano, "Book as artwork 1960/72", Nigel Greenwood, London 1972. Katalogen till den allra första utställningen med "konst i bokform".

"Artists' Books", Moore College of Art, Philadelphia 1973. I samband med utställningen på Moore College of Art användes begreppet Artists' books för första gången.

Lippard, Lucy R., "Six years: The dematerialization of the art object from 1966 to 1972...", London 1973. En avgörande bok för förståelsen av den konceptuella konstens ideologiska förutsättningar och därmed förekomsten av artists' books

"Artists' Bookworks", Arts Council, London 1976. Ett av de första försöken att analysera och definiera begreppet. Arts Council ansåg bl a att artists' books måste vara tryckta i en upplaga för att kunna vara en konstnärsbok. Bokobjekt räknades inte hit.

"Cavefors, katalog 77/78", med illustrationer av Carsten Regild, Lund 1978.

Kalejdoskop nr 1/2, "Konstnärsböcker - Artists' Books", Kristianstad 1980. Med detta dubbelnummer introducerade Sune Nordgren konstformen artists' books i Sverige.

"The Page as an Alternative Space, 1950 - 1969", checklist, Barbara Moore och Jon Hendricks, Backworks, Franklin Furnace, New York 1980. Franklin Furnace med Martha Wilson, skapade världens mest omfattande samling av artists' books. 1993 såldes den av Museum of Modern Art i New York.

Celant, Germano and Guest, Tim, "Books by Artists", Toronto 1981. Tim Guest är med sitt arkiv och specialbokhandel Art Metrople tillsammans med Printed Matter i New York och König i Tyskland de mest välsorterade beträffande artists' books.

”Künstlerbücher”, Frankfurter Kunstverein, Frankfurt 1981. Kommissarie för det svenska urvalet och för katalogtexten svarade Leif Eriksson. Detta var den första internationella utställningen där svenska konstnärsböcker medverkade.

Paletten nr 4/1981, Leif Eriksson, ”Svenska konstnärsböcker”, Göteborg 1981. Den första övergripande presentationen av svenska konstnärsböcker.

”Swedish Artists´Books”, checklist, Franklin Furnace, New York 1981. Första utställningen i med svenska konstnärsböcker i New York.

XIIème Biennale de Paris 1982, Anne Mœglin Delcroix: ”Livres d’artistes - années 80”, Paris 1982. Anne Mœglin Delcroix har byggt upp Bibliothèque Nationale de France samlingar av artists´ books och har publicerat ett flertal kataloger i ämnet nu senast i den stora ”Esthétique du livre d’artiste 1960/1980”, Frankrike 1997.

Konst- och bildforskning, nr 5/6 1983, ”Artists´Books/Booked Art - Konstnärsböcker/Konst på bok” är katalogen till den första svenska utställningen med internationella och svenska artists´ books.

Grafik - Nytt 5/84, ”Artists´Books Konstnärsböcker”, red Thomas Kjellgren, Kristianstad 1984.

”Artists´Books, a Critical Anthology and Sourcebook” edited by Joan Lyons, New York 1985. En central referensbok beträffande artists´ books. Bland de essäerna märks Ulises Carrions centrala text ”The New Art of Making Books” som även fanns med i Kalejdoskop specialnummer 1/2, 1980 och Lucy R. Lippards ”The Artist´s Book Goes Public” publicerad i Art in America 1977.

”Künstlerbücher - Buchobjekte”, Universitätsbibliothek, Oldenburg, 1986. Utställningen i Oldenburg är förmodligen den mest omfattande som har visats med artists´ books.

Beckerell nr 3, Leif Eriksson, ”Artists´Books”, Malmö 1993.

Philpot, Clive, ”Twentysix Gasoline Stations that Shook the World...”, Art Libraries Journal, 1993 18/1, 1993. Philpot betraktas som en av de ledande experterna beträffande artists´ books. Han var tidigare chef för biblioteket på Museum of Modern Art, New York. Numera på Arts Council i England.

Drucker, Johanna, ”The Century of Artists´Books”, New York 1995.

”Boken som objekt”, Sune Nordgren, Föreningen Svenska Tecknare, Röhsska museet, Värnamo 1996.

”Boken och bilden”, Ulf Hård af Segerstad, Föreningen Svenska Tecknare, Röhsska museet, Värnamo 1997.

Artists´Books & Bibliofila klubben, Leif Eriksson, ”Konstnärsböcker - Konst på bok” Grafikens hus, 1997.

Mœglin - Delcroix, Anne, ”Esthétique du livre d’artiste, 1960/1980”, Paris 1997.

Det första större centrala verket om artists´ books och de två decennier som idag betraktas som konstnärsbokens klassiska period.

Odehammar, Ulf, ”Konstnärsbok - metabok - artist´s book” akademisk uppsats, Stockholm 1998. Uppsatsen innehåller ett flertal bra referenser till litteratur om artists´ books.

”Artists´ books - konst i bokform”, Leif Eriksson, Föreningen Svenska Tecknare, Röhsska museet, Värnamo 1998.

NÅGRA SVENSKA ARTISTS´BOOKS-UTSTÄLLNINGAR

- 1974: Vargens förlag, Galeie S:t Petri, Lund.
1981: Artists´Books, Wedgepress & Cheese, Malmö konsthall.
1982: Swedish Artists´ Books, Franklin Furnace, New York.
1983: Artists´ Books/Booked Art, Galleri Skånes Konst, Malmö.
1984: Artists´ Books, Grafiska Sällskapet, Stockholm.
1986: New Artists´ Books, Galleri TV, Malmö.
Artists´ Books, SUB BAU, Göteborg.
1988: Artists´ Books, Wedgepress & Cheese 1978-1988, Malmö konsthall, Malmö.
1989: Centre de la Gravure et de l'Image Imprimé, ”La Gravure Suèdoise Contemporaine”, NUNSKU, La Louvière, Belgien
1996: Artists´ Books & Bibliofila klubben, Grafikens hus, Gripsholms Kungsladugård
Boken som objekt, Föreningen Svenska Tecknare/Röhsska museet, Göteborg.
1997: Bilden i boken, Föreningen Svenska Tecknare/Röhsska museet, Göteborg.
1998: Artists´ books - konst i bokform, Föreningen Svenska Tecknare/Röhsska museet, Göteborg.

Den här artikeln och referensuppgifter är en redigerad version av de texter som ursprungligen publicerades i katalogen för Föreningen Svenska Tecknares utställning ”konst i bokform” på Röhsska museet 17 oktober - 15 november 1998, den mest omfattande utställningen med svenska konstnärsböcker som har visats i Sverige.
Utställningen var sammanställd av undertecknad.

Leif Eriksson © 1998.

Artikeln får citeras om källan anges.